

Для продукції, яка оподатковується податком з обороту, який обчислюється у процентному відношенні до ціни продукції, величина необхідного підвищення ціни може бути визначена за формулою (3):

$$\Delta P = PRT \times k_t \times (1 + t_{tur}) \quad (3)$$

де ΔP — величина підвищення ціни;

PRT — величина оподаткованого прибутку у складі ціни товару;

k_t — коефіцієнт податкового підвищення ціни;

t_{tur} — ставка податку з обороту, виражена десятковим дробом.

Збільшення ціни на величину ΔP може знову встановити рівновагу між граничним доходом та граничними витратами ($MR_t = MC_t$) й забезпечити отримання нормального прибутку.

Перекладання податку з підприємства на покупців продукції відбувається при зміні попиту на продукцію. Введення податку викликає в цілому в галузі короточасний період збитків, при виході деяких підприємств з ринку споживачі, стикаючись із скороченням пропозиції продуктів-замінників, підвищують попит на продукцію підприємств, які залишилися на ринку. При цьому відбувається не лише збільшення величини попиту, а й зсув кривої попиту. До такого ж висновку прийшов Д. Міль: "Витрати виробництва не мали б жодного впливу на конкурентну ціну, якщо б вони не впливали на пропозицію" [5].

В довготерміновому періоді ціна повинна збільшитися на величину, рівну ΔP , та знову почнеться отримування нормального прибутку. У короткотерміновому періоді відбувається пропорційний розподіл податкового тягаря між підприємством та покупцями продукції. Визначити ступінь розподілу податкового тягаря можна зіставивши значення величини підвищення ціни ΔP та $\Delta P'$, формула (4):

$$TI = \Delta P : \Delta P' \times 100\%, \quad (4)$$

де TI — ступінь перекладання податку на прибуток підприємств, у відсотках;

ΔP — величина підвищення ціни, для повного перекладання податку;

$\Delta P'$ — фактична величина підвищення ціни.

Таким чином, можна прийти до висновку, що чим більше збільшується попит на продукцію підприємства, тим у більшій мірі податок на прибуток підприємств буде перекладатися на покупців. Здатність перекладати податковий тягар прямо впливає на процес ціноутворення та величину зміни ціни.

Література: 1. Макконнелл К. А. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с 14-го англ. изд. / К. Л. Макконнелл, С. Л. Брю. — М.: ИНФРА-М, 2005. — 972 с. 2. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії. Вступ до фінансової науки: Пер. з нім. — К.: Либідь, 2000. — 656 с. 3. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28 грудня 1994 р. №335/94-ВР (зі змінами та доповненнями) // ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE 7.7.20, ІФЦ "ЛІГА", ЛІГАБізнесІнформ, 2006. 4. Маршалл А. Принципы экономической науки: Пер. с англ. Т. I. — М.: Изд. группа "Прогресс", 1993. — 416 с. 5. Самуельсон П. Економіка: Пер. з англ. — Львів: Світ, 1993. — 496 с.

Стаття надійшла до редакції
18.05.2006 р.

УДК 338.45:621.311(477)

**Шелегеда Б. Г.
Турбіна О. І.**

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

In the article the approaches to the definition of the influence of the electric power upon the economical development of the country are improved, the peculiarities of the electric power systems, contemporary conditions, the problems and perspectives of the further development of the sphere are considered.

У сучасному науковому представленні електроенергетична система (ЕЕС) розглядається як одна із систем енергетики, що володіє рядом властивостей, найважливішими з яких є складність інтеграційних господарських зв'язків і висока динамічність розвитку. Енергетичний комплекс України тепер знаходиться в процесі складного переходу від цілком централізованого керування галуззю до роботи в ринкових умовах. Від надійного і постійного функціонування галузі значною мірою залежать темпи виходу України зі скрутного економічного становища й енергетична безпека держави. Стан енергетики має пріоритетне значення в порівнянні з іншими складовими економіки країни. Саме енергетика в розвинутих країнах домінує у формуванні параметрів економічного зростання. Здійснення економічних реформ в Україні приводить до економічного зростання в багатьох сферах господарства, що має потребу в створенні умов для підвищення ефективності діяльності підприємств паливно-електроенергетичного комплексу.

Теоретичні підходи до визначення значення і ролі електроенергетики широко висвітлювалися в роботах вчених у 70 – 80-х р. XX століття, а також у роботах Л. С. Беляєва [1], А. І. Амоши, С. В. Янко, Ю. П. Яценко [2] та ін. У наукових працях останніх років це питання практично не розглядалося, хоча за цей період відбулися значні зміни у всій економіці країни, трансформація до ринкових методів господарювання, а тому назріла необхідність дослідження впливу нових ринкових відносин на розвиток електроенергетики в сучасних умовах.

Метою даної статті є виявлення значення і ролі електроенергетики для економічного розвитку країни в нових умовах господарювання. Для цього необхідно визначити особливості галузі, її значення для всіх рівнів господарювання, основні функції та проблеми розвитку на сучасному етапі. Основним завданням електроенергетичної системи є централізоване безперебійне постачання електроенергією всіх сфер економіки й оперативно-диспетчерське регулювання процесу виробництва, передачі і розподілу енергії.

Електроенергетика є, насамперед, базовою галуззю паливно-енергетичного комплексу України. Ефективність функціонування і розвитку електроенергетики значною мірою визначає конкурентоспроможність вітчизняної економіки. Основні правові й організаційні принципи діяльності електроенергетики України визначені Законом України "Про електроенергетику" [3], нормативними актами Президента України, Кабінету Міністрів України, Національної комісії з регулювання електроенергетики України.

Електроенергетична система як частина енергосистеми становить сукупність електричних станцій і споживачів енергії, об'єднаних спільністю процесу виробництва, передачі, розподілу й споживання електроенергії, що працюють під єдиним диспетчерським

© Шелегеда Б. Г., Турбіна О. І., 2006

керуванням та зв'язані за допомогою магістральних, місцевих (локальних), міждержавних електричних і магістральних мереж. Електроенергетичні системи володіють специфічними фізико-технічними, економічними і соціальними властивостями. Ці властивості впливають на виробничий і економічний розвиток енергетики. Визначенню цих особливостей була приділена увага в роботах Л. С. Беляєва [1], В. С. Самсонова [4], Л. Д. Гительмана, Б. Е. Ратникова [5], Е. В. Гусаровой [6]. Тому, щоб з'ясувати значення ЕЕС для економіки в умовах ринку, необхідно виявити ті властивості, що впливають на розвиток економіки в цілому. Удосконалювання керування електроенергетикою і підвищення її ефективності повинне відбуватися з урахуванням цих властивостей, головними з яких є:

збіг у часі виробництва, передачі, розподілу і споживання енергії, коли в кожен момент часу повинно вироблятися електроенергії стільки, скільки споживається, тобто має забезпечуватися оптимальний баланс потужності ЕЕС;

нерівномірність споживання і виробництва електричної та теплової енергії протягом доби, місяця, року, що викликає необхідність мати в складі ЕЕС електростанції різних видів для покриття базисного, пікового і напівпікового навантажень, а також забезпечити централізоване оперативно-диспетчерське керування ЕЕС;

рівнобіжна (синхронна) робота всіх електростанцій (генераторів) ЕЕС, що викликає специфічні проблеми забезпечення стійкості роботи ЕЕС, особливо в аварійних ситуаціях;

територіальна роз'єднаність підприємств з виробництва і реалізації енергії, що обумовлює необхідність створення єдиної електроенергетичної системи країни, коли галузевою особливістю енергетики стає концентрація виробництва енергії на окремо взятих підприємствах і практично територіально обмежена потреба в ній;

необхідність забезпечення надійного і безперебійного енергопостачання споживачів, особливо у зв'язку із застосуванням електроенергії у всіх сферах діяльності суспільства. Порушення електропостачання, особливо несподівані, приносять споживачам збиток, що багаторазово перевищує вартість недопоставленої електроенергії, а це, у свою чергу, впливає на формування внутрішньогалузевої виробничої структури керування, заснованої на єдиному диспетчерському графіку роботи;

виробничий процес енергетики охоплює як сферу виробництва, так і сферу обертання. На відміну від галузей промисловості, де процес виробництва й реалізації продукції може бути відділений за часом, реалізація, як правило, здійснюється галузями невиробничої сфери на основі неподільного технологічного ланцюжка: виробництво — транспортування — розподіл — реалізація продукції — споживання;

тісний технологічний, організаційний і економічний взаємозв'язок між окремими енергетичними підрозділами, при якому єдність процесів виробництва й реалізації енергетичної продукції в одній галузі викликає необхідність у комплексному регулюванні як технологічних, так і економічних факторів;

специфічний транспорт електроенергії — проводами і кабелями. Ця властивість ЕЕС є винятково важливою. По-перше, вона є однією з причин формування єдиних електроенергетичних систем: нові споживачі і виробники електроенергії можуть з'явитися лише шляхом підключення їх до ЕЕС. По-друге, визначає територіальну обмеженість електроенергетичних систем: ЕЕС постачає електроенергію тільки тих споживачів, що приєднані до неї. Територіальна обмеженість ЕЕС обумовлює локальний (зональний, регіональний або міждержавний) характер ринків електроенергії;

неможливість акумулювання електроенергії в досить великих масштабах. Відсутність речовинної форми і неможливість створення запасу енергетичної продукції є досить істотним фактором, оскільки енергія — це продукт, що забезпечує життєдіяльність будь-якого суспільства.

Наведена характеристика основних властивостей ЕЕС свідчить про надзвичайну складність керування їхнім розвитком. Очевидно, що всі перераховані вище особливості електроенергетики впливають на формування галузі і визначають значення її в загальноекономічному розвитку країни. Техніко-економічні особливості енергетики відбиваються на виробничих та фінансових умовах розвитку, формуванні організаційних структур керування, характері регіональних, міжгалузевих і внутрішньовиробничих інтеграційних процесів.

Значення електроенергетики дуже велике для всієї економіки країни, оскільки вимагає особливої стабільності її функціонування, здатності реагування на будь-які коливання кон'юнктури ринків енергоресурсів. Виробничий процес у всіх галузях промисловості, у сільському господарстві, на транспорті й у житлово-комунальному господарстві пов'язаний з використанням різних енергетичних ресурсів. Неможливо представити розвинуту країну без ефективно функціонуючої енергетики.

Слід зазначити, що продукція електроенергетики є одним з основних ціноутворюючих факторів при виробництві всіх видів товарів і послуг, а тому від її ефективного функціонування залежать темпи розвитку сфери виробництва і сфери обертання економіки країни. У роботі [7] відзначено, що збільшення цін на продукцію паливно-енергетичного комплексу приводить до збільшення в структурі матеріальних витрат продукції базових галузей та зниження частини кінцевої продукції, включаючи високотехнологічну, і внаслідок цього підсилюється витратний характер виробництва. У країнах, що розвиваються, підвищення реальних цін на енергію призводить до більшого гальмування економічного зростання або навіть до спаду виробництва, що протидіє скороченню енергоємності [8].

Сьогодні багато розвинутих країн світу підвищують рівень розвитку шляхом раціонального використання наявних ресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій, а не шляхом нарощування обсягів і темпів виробництва електроенергії. Рівень розвитку та функціонування енергетики країни характеризується, насамперед, енергоємністю ВВП. У розвинутих країнах світу рівень енергоємності в останні роки постійно знижувався. Розраховані дані за деякими країнами Європи наведені в табл. 1 [9].

Таблиця 1

Енергоємність у деяких країнах Європи (2000 р.)

Країна	ВВП, млрд. дол.	Споживання енергоресурсів, млн. т. у. п.	Населення, млн. люд.	Енергоємність ВВП, т. у. п./1000 дол.	Споживання енергії на душу населення, т. у. п./люд.
Італія	1 287,40	172,00	57,93	0,13	2,97
Данія	138,08	19,78	5,36	0,14	3,69
Японія	3315,66	510,36	125,86	0,15	4,05
Великобританія	1 293,48	235,16	59,79	0,18	4,00
Німеччина	1 922,03	351,09	82,34	0,19	4,26
Франція	1 394,53	265,57	60,91	0,22	5,90
Норвегія	123,59	26,61	4,51	0,24	5,74
Швеція	215,55	51,05	8,90	0,22	2,88
Україна	196,12	141,58	49,09	0,22	2,88

За даними IEA (International Energy Agency) 2000 р.

Україна має вдвічі більшу енергоємність ВВП у порівнянні з індустріально розвинутими країнами світу. На відміну від промисловості європейських країн, що приділяють значну увагу впровадженню енергозберігаючих технологій і витрачають на це величезні засоби, в нашій країні зношеність основних фондів підприємств досягає 60%, а з них морально застарілі — 95%. Через дуже низькі темпи відновлення цих фондів такий стан

у промисловості і служить причиною високої енергоемності цієї галузі та ВВП у цілому.

Електроенергетика має важливе соціальне значення. Воно полягає в постачанні продукції і наданні послуг нерентабельним, але соціально орієнтованим споживачам. На рівні народного господарства країни економічні та соціальні переваги електроенергії наочно виявляються в тісному кореляційному зв'язку між такими показниками, як виробництво валового національного (внутрішнього) продукту в розрахунку на душу населення і електроспоживання на одного жителя. Статистичні дані за різними країнами світу (табл. 1) свідчать про те, що в загальному випадку там, де вище душеве споживання або виробництво електроенергії, спостерігається і більш високий рівень економічного розвитку. Електроенергетика забезпечує всебічний науково-технічний прогрес у всіх галузях народного господарства, поліпшує умови праці, підвищує життєвий рівень населення. Рівень цін і тарифів на продукцію електроенергетики формує параметри платоспроможного попиту населення.

У господарському комплексі країни електроенергетика відіграє дуже важливу роль. Для виробництва електроенергії і теплоенергії використовується близько половини всього видобутого в країні й імпортованого первинного палива (вугілля, нафти, газу). Особливий статус електроенергетики обумовлений виконанням функції життєзабезпечення всіх галузей і сфер економіки та припускає наявність тісної взаємозалежності численних внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків. Значний вплив галузі на розвиток та розміщення продуктивних сил аргументовано твердю економічно обґрунтованою прив'язкою споживачів електроенергії (особливо великих) до її виробників. Таке розміщення призводить до появи енергонадлишкових регіонів, у яких виробництво електроенергії перевищує споживання, і енергодефіцитних регіонів, де виробництво електроенергії не покриває потреб в електроенергії.

Ступінь стійкості та стабільності розвитку підприємств електроенергетики характеризується терміном "енергетична безпека", під яким розуміється стан захищеності інтересів економічних суб'єктів, пов'язаних із забезпеченням необхідного рівня споживання різних видів енергії. Електроенергетика відіграє найважливішу роль в економічній і соціальній стабільності суспільства, істотно впливає на рівень життя й економічної безпеки країни. Тому стійкість економічної системи багато в чому визначається рівнем стабільності підприємств електроенергетики.

Основна соціально-суспільна функція електроенергетики як базової інфраструктури народного господарства полягає в наданні комплексу послуг щодо енергопостачання споживачам електричної і теплової енергії. Цей комплекс включає забезпечення поточного попиту на енергію; готовність до покриття перспективного попиту; надання супутніх послуг щодо підвищення ефективності використання енергії (технологічні, аудиторські, консалтингові й ін.).

ЕЕС мають тісні та різноманітні зв'язки не тільки з іншими системами енергетики, але і з усіма галузями економіки країни через паливостачання електростанцій, вибір виду використовуваного енергоносія, вибір розміщення та виду технологічних процесів в енергоемних споживачів, через постачання машин і устаткування для спорудження електростанцій, електричних та теплових мереж. Разом з тим ЕЕС відрізняються численними розгалуженими внутрішніми господарськими зв'язками між елементами. Власне структура потужностей, що генерують, і мереж ЕЕС характеризується великою розмаїтістю: до складу ЕЕС входять електростанції, які відрізняються видом використовуваних енергоресурсів, типами і розмірами основного устаткування. Енергетичний потенціал країни в даний час складається з 44 теплових електростанцій (ТЕС), 8 гідроелектростанцій (ГЕС), 5 атомних електростанцій (АЕС) та ряду об'єктів нетрадиційної енергетики (11 вітроелектростанцій і кілька електростанцій з використанням сонячної енергії). Крім електростанцій, досить важливим елементом

електроенергетичних систем є енергетичні комунікації, насамперед, електричні мережі, включаючи лінії електропередачі (ЛЕП).

Основою електроенергетики України є Об'єднана енергетична система (ОЕС), що здійснює централізоване енергопостачання промисловості і населення України, яке взаємодіє з енергосистемами інших країн. Вона поєднує 8 обласних ЕЕС, пов'язаних між собою системоутворюючими магістральними і міждержавними лініями електропередачі (ЛЕП) напругою 220 — 750 кВ. [10].

ЕЕС відрізняються великою динамічністю розвитку, про що свідчать дані табл. 2, у якій наведені основні показники розвитку електроенергетики України за період з 1990 по 2005 р. [11]. Характерною рисою є зниження встановленої потужності електростанцій на 4,7% або на 2,6 ГВт, в основному за рахунок теплових (1,1 ГВт) і атомних електростанцій (2,0 ГВт). Загальна встановлена потужність 7-ми електрогенеруючих компаній — 52,0 ГВт. Обсяг виробництва електроенергії електростанціями, що входять в ОЕС України, складає 181,3 млрд. кВт/г. Як видно з табл. 2, у плані виробництва електроенергії 2001 р. був переломним. Якщо до цього обсяг виробництва скоротився майже на 43% (з 298,5 млрд. кВт/г у 1990 р. до 171,4 млрд. кВт/г у 2000 р.), то з 2001 р. спостерігається його збільшення.

Таблиця 2

Динаміка зміни основних показників розвитку електроенергетики України

Показники	Роки				
	1990	1995	2000	2003	2005
Встановлена потужність електростанцій, усього, млн. ГВт	55,6	53,9	52,8	52,6	52,0
У тому числі:					
гідроелектростанцій, ГВт	4,7	4,7	4,7	4,8	4,7
теплові, ГВт	37,1	36,6	36,3	36,0	33,4
атомні, ГВт	13,8	12,6	11,8	11,8	13,8
Виробництво електроенергії, млрд. кВт/г	298,5	194,0	171,4	180,4	185,0
У тому числі:					
гідроелектростанцій, млрд. кВт/г	10,7	10,2	11,5	9,4	12,4
теплові й ТЕЦ, млрд. кВт/г	211,6	113,3	82,6	89,5	83,8
атомні, млрд. кВт/г	76,2	70,5	77,3	81,4	88,8
Імпорт електроенергії, млрд. кВт/г	15,3	9,7	2,7	7,2	н/д
Експорт електроенергії, млрд. кВт/г	43,8	12,7	6,5	5,3	8,3

У структурі виробництва електроенергії в цей період відбулися корінні зміни (рисунк). Якщо в 1990 р. велика частина електроенергії вироблялася на ТЕС (70,89%), то в 2005 р. частка ТЕС складала вже менше половини загального виробництва електроенергії (45,3%). На зміну структури також вплинула зміна частки АЕС у загальному обсязі виробництва електричної енергії. За зазначений період частка виробництва електроенергії атомними станціями збільшилася на 22,47% і склала 48%. У структурі виробництва електроенергії також збільшилася частка ГЕС з 3,53% у 1990 р. до 6,7% у 2005 р.

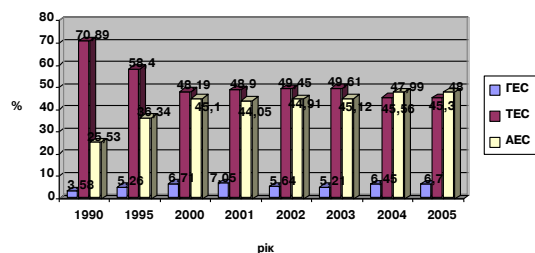

Рис. Структура виробництва електроенергії за ОЕС України за 1990 — 2005 рр.

У цілому найзначнішою зміною в структурі виробництва електричної енергії є зміна лідируючих позицій. Протягом 1990 — 2003 рр. основне навантаження з виробництва електроенергії несли ТЕС, а в 2004 р. велику частину електроенергії зробили АЕС. До 2005 р. виробництво електроенергії на ТЕС скоротилося майже в 2,5 раза.

Одночасно спостерігалось зростання загального енергоспоживання. Так, споживання електроенергії (брутто) у 2005 році склало 176 952,1 млн. кВт/г, що на 2 250,4 млн. кВт/г, або на 1,3% більше ніж у 2003 році. Промисловість при цьому займає ведуче місце серед галузей економіки по споживанню виробленої в країні електроенергії. На її частку припадає близько 57% від сумарного споживання електроенергії в народному господарстві (табл. 3).

Таблиця 3

Структура споживання електроенергії

Групи споживачів	Споживання в 2003 р., млн. кВт/г	Питома вага, %	Споживання в 2004 р., млн. кВт/г	Питома вага, %	Споживання в 2005 р., млн. кВт/г	Питома вага, %
Споживання електроенергії (брутто)	174701,7		176017,8		176952,1	
Споживання електроенергії (нетто), у тому числі	129093,5	100	135145,3	100	137825,4	100
1. Промисловість, у тому числі	73798,1	57,2	78302,8	57,9	77889,3	56,5
паливна	10476,5	8,1	10613,6	7,9	10287,7	7,5
металургійна	38907,8	30,1	41543,6	30,7	40801,4	29,6
хімічна і нафтохімічна	6744,8	5,2	7262,5	5,4	7433,8	5,4
машинобудівна	6754,9	5,2	7094,8	5,2	7025,4	5,1
інше	10914,1	8,5	11788,3	8,7	12341,0	8,9
2. Сільське господарство	3577,4	2,8	3241,5	2,4	3382,2	2,5
3. Транспорт	9282,9	7,2	9364,7	6,9	9228,4	6,7
4. Будівництво	775,6	0,6	888,7	0,7	948,7	0,7
5. Комунально-побутові споживачі	14118,1	10,9	14501,0	10,7	15268,9	11,1
6. Інші непром. споживачі	3895,3	3,0	4292,4	3,2	4713,1	3,4
7. Населення	23646,1	18,3	24554,2	18,2	26394,8	19,2

Характерною рисою електроенергетики України є те, що вона була сформована як складова частина паливно-енергетичного комплексу колишнього Радянського Союзу, що не повною мірою відповідає умовам функціонування енергетики в незалежній державі. У період ринкового реформування економіки України в електроенергетиці склалася ситуація, що характеризується такими проблемами:

високою часткою фізично зношених і морально застарілих основних фондів, що може призвести не тільки до обмеження електропостачання в окремих регіонах, а й до порушення цілісності ОЕС України;

низькою ефективністю використання енергоресурсів, що є наслідком високої енергоємності;

недосконалістю цінової і тарифної політики держави в енергетичній сфері, що не дозволяє забезпечувати реальне самофінансування поточної діяльності електроенергетики;

несформованістю конкурентного енергетичного ринку та відповідної ринкової інфраструктури тарифів на електроенергію; відсутністю мотивації енергозбереження;

неефективною податковою й амортизаційною політикою.

З огляду на це розроблено проект Енергетичної стратегії України на період до 2030 року та дальшу перспективу [11; 12]. Практично всі промислово розвинені країни, а також провідні країни, що проходять шлях від централізованої до ринкової економіки, вже досить давно розробили та періодично уточнюють свої енергетичні стратегії. Стратегічними цілями розвитку електроенергетичного комплексу України є його докорінна перебудова на основі новітніх технологій із забезпеченням маневреності, підвищення його енергетичної та економічної ефективності, забезпечення ринкових умов і екологічних вимог його функціонування, сталі, надійні, безпечні, якісні й ефективні постачання електричної енергії галузям економіки та соціальній сфері країни.

Таким чином, значення і роль електроенергетичної системи в економічному розвитку країни полягає в наданні комплексу послуг з енергопостачання споживачів електричної і теплової енергії, рівень розвитку і функціонування якого визначає рівень розвитку всієї економіки, забезпечення всебічного науково-технічного прогресу в усіх галузях виробництва. Продукція електроенергетики є ціноутворюючим чинником при виробництві всіх видів товарів і послуг, а соціальне значення її полягає в постачанні та наданні послуг нерентабельним, але соціально орієнтованим споживачам.

У сучасних умовах стабільне й ефективне забезпечення потреб в електричній енергії, гармонічний розвиток енергетичної системи, підвищення рівня енергетичної ефективності, енергозбереження й енергетичної безпеки є головними напрямками розвитку української енергетики.

Література: 1. Беляев Л. С. Электроэнергетические системы и рынок в электроэнергетике // Энергия: экономика, техника, экология. — 2004. — №1. — С. 10 — 17. 2. Амоша А. И. Экономический механизм стратегии развития топливно-энергетического комплекса Украины / А. И. Амоша, С. В. Янко, Ю. П. Ященко, Н. С. Сургай. — Донецк, 2002. — 140 с. 3. Про електроенергетику: Закон України // Офіційний вісник України. — 1997. — №46. — С. 1. 4. Самсонов В. С. Экономика предприятий энергетического комплекса: Учеб. для вузов. — М.: Высшая школа, 2003. — 416 с. 5. Гительман Л. Д. Эффективная энергокомпания. Экономика. Менеджмент. Реформирование / Л. Д. Гительман, Б. Е. Ратников. — М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2002. — 544 с. 6. Гусарова Е. В. Экономика предприятий электрических сетей. Учебное пособие. — Хабаровск: ДВГУПС, 2000. — 132 с. 7. Приходько Т. Міжгалузевий баланс як метод визначення цінових та структурних деформацій в економіці України // Економіка і прогнозування. — 2000. — №1. 8. Суслов Н. И. Потребление энергии и ВВП: анализ соотношения в рыночных и переходных экономиках / Н. И. Суслов, С. Д. Агеева. — М.: EERC, 2005. — 56 с. 9. Энергетика Украины на шляху до європейської інтеграції / Під ред. А. І. Шевцова. — Дніпропетровськ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2004. — 148 с. 10. Лушкін В. Энергетика Украины в начале 21 века // Энергетическая политика Украины. — 2003. — №7 — 8. — С. 12 — 13. 11. Министерство топлива и энергетики Украины // <http://www.mpe.energy.gov.ua>. 12. Степанов А. П. Разработка новой энергетической стратегии Украины / А. П. Степанов, В. Н. Емченко // Наук. зб. "Стратегія економічного розвитку України". — К.: КНЕУ. — 2001. — Вип. 6. — С. 3 — 23.

Стаття надійшла до редакції
25.04.2006 р.